

Για μια άλλη ...ανοσία της αγέλης

Πάνος Εξαρχόπουλος - 22/06/2020

Πάνος Εξαρχόπουλος, Αρχιτέκτονας, Επίκ. Καθηγητής / Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Δ.Π.Θ.

Το κείμενο σκόπιμα δεν συνοδεύεται από εικόνες. Είναι εκεί έξω. Αναζητήστε τις.

Είναι ορισμένα κρίσιμα –φανερά και δημόσιου χαρακτήρα– ζητήματα της επικαιρότητας, τα οποία αγγίζουν –με τον ένα ή τον άλλο τρόπο– ένα ευρύτατο σύνολο ανθρώπων και προκαλούν πολλές και διαφορετικής υφής αντιδράσεις (συζητήσεις, αρθρογραφία, παρεμβάσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ.). Όταν, μάλιστα, τα ζητήματα αυτά αφορούν το παρόν και το μέλλον της πόλης που ζούμε, όπως το έργο του «Μεγάλου Περίπατου της Αθήνας», τότε το πράγμα αρχίζει να αποκτά προσωπικές διαστάσεις ή, όπως συχνότατα ακούγεται στις φυσικές και ψηφιακές αίθουσες αρχιτεκτονικής διδασκαλίας, να έχει βιωματικό χαρακτήρα και να αλληλεπιδρά με τον καθένα.

Θα είμαι σχετικά σύντομος. Επιπλέον, οφείλω να προειδοποιήσω ότι μερικές φορές, σε ανάλογες περιπτώσεις, η «ακαδημαϊκή γραφή», με τον επιστημονικό καθωσπρεπισμό της, τις νοηματικές απροσδιοριστίες της ή τις αμφισημίες της, συνήθως δεν κατορθώνει να περιγράψει και να σχολιάσει με ειλικρίνεια και αμεσότητα τα όσα βλέπει, διαβλέπει και θέλει να καταγράψει ένας υποψιασμένος

παρατηρητής, πάνω απ' όλα ένας κάτοικος αυτής της πόλης. Εδώ, λοιπόν, δεν χρειάζονται ούτε σημειώσεις, ούτε βιβλιογραφία, ούτε βερμπαλισμοί, ούτε στρογγυλεύσεις. Αρκεί το βλέμμα, η ευαισθησία, η κοινή λογική και η προσωπική εμπειρία από τη ζωή σ' αυτήν την πολύπαθη, αλλά, ταυτόχρονα, αγαπητή πόλη.

Είχα αρκετό καιρό να κατέβω στο κέντρο. Μετά και από τα σχετικά δημοσιεύματα (και τον «θόρυβο» που δημιουργήθηκε), είπα να δω και από κοντά, από το «ύψος του ματιού», τι είναι αυτές οι χρωματιστές λωρίδες που από ψηλά μας αποκαλύπτουν τα drones, εδώ και μερικές μέρες. Βέβαια, το έργο δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί –προσπερνώ το γεγονός ότι τέτοια ταχύτητα από την εξαγγελία έως την υλοποίηση δημόσιου έργου δεν έχω ματαδεί. Ωστόσο, από τα δημοσιευμένα φωτορεαλιστικά μπορεί σχετικά εύκολα κανείς να συμπληρώσει την εικόνα. Όταν πρωτοαντίκρισα αυτά τα άθλια σχέδια, το πρώτο που αναρωτήθηκα ήταν: «Μα καλά, θα βάψουν την ασφαλτο; Μπα, κάποιος δάπεδο θα είναι... Αλλά, με χρώμα κίτρινο, κόκκινο, πράσινο;» Λίγες μέρες μετά, σε ένα «επίσημο» βίντεο, ο Δήμαρχος, νύχτα, παρακολουθεί με ικανοποίηση τη ..βαφή του οδοστρώματος της Βασ. Όλγας με πιστόλι αέρος.

Δεν με απασχόλησαν καθόλου, είναι αλήθεια, ούτε τα όποια «οράματα» έρχεται να εκφράσει το εγχείρημα, ούτε οι δηλωμένοι ή αδήλωτοι στόχοι του, ούτε οι κυκλοφοριακές παράμετροι, ούτε το καθεστώς αδιαφάνειας στην ανάθεση/ανάληψη της μελέτης, ούτε η ταυτότητα της ανώνυμης μελετητικής ομάδας, ούτε οι διάφορες «ενημερωτικές συναντήσεις» κατόπιν εορτής. Η μοναδική μου έγνοια ήταν να κάνω μια αυτοψία στο πεδίο, να δω τι ακριβώς γίνεται εκεί, για να επαληθεύσω ή όχι τις υποψίες μου...

Από την οδό Ομήρου βγήκα στην Πανεπιστημίου, με κατεύθυνση προς το Νομισματικό Μουσείο και τον όμορφο κήπο του.

Σοκ! Το μοναδικό βουλευτήριο της Αθήνας (όπως θα το ονόμαζε ένας ρομαντικός Αθηναϊολάτρης) πολλαπλώς διαιρεμένο κατά μήκος, στην ουσία ακρωτηριασμένο, με τα οχήματα να συνωστίζονται σε τρεις λωρίδες και το υπόλοιπο τμήμα τού ασφάλτινου οδοστρώματος χωρισμένο κι αυτό σε δυο λωρίδες: μια πράσινη –σαν το ψεύτικο γκαζόν– και μια εκτυφλωτική κίτρινη, δίπλα δίπλα. Ένας από τους μεγαλύτερους σε πλάτος δρόμος της πόλης «κόπηκε στα δύο», και φαίνεται σαν να συρρικνώθηκε, σαν να έχασε τη δύναμή του, την αίγλη του. Και οι μακριές λωρίδες της επιχρωματισμένης ασφάλτου να μοιάζουν με τους χρωματιστούς διαδρόμους κυκλοφορίας των πολυώροφων χώρων στάθμευσης...

Παρεμπιπτόντως, σκέφτομαι τώρα το (διαρκές) σλόγκαν: «Χρώμα στην πόλη!». Μάλιστα, το πετύχαμε κι αυτό. Σημαντικά ιστορικά κτίρια να συνυπάρχουν σε μικρή απόσταση με ...γηπεδικούς χρωματισμούς.

Το βάδισμα πάνω στη (χημική) μπογιά –όλη η περιοχή μύριζε σαν φρεσκοβαμμένη λαμαρίνα– είχε μια κάπως κολλώδη αίσθηση. Επιπλέον, με προσεκτικότερη παρατήρηση, διαπιστώνει κανείς ότι δεν προηγήθηκε η παραμικρή αποκατάσταση –ένα μερεμέτι, βρε αδερφέ– του ασφάλτινου υποστρώματος. Όλες οι προϋπάρχουσες ατέλειες, οι φθορές, οι κακοτεχνίες είναι και πάλι παρούσες, με τη διαφορά ότι τώρα έχουν πράσινο ή κίτρινο χρώμα. Όσο για τη συνάντηση των δυο χρωμάτων, μια κατσαρή γραμμή εκατοντάδων μέτρων, δείγμα της απέραντης προχειρότητας.

Πάνω στην πράσινη και κίτρινη λωρίδα; Δυο νεαροί ποδηλάτες, όλοι κι όλοι. Καθώς και πρόχειρα τοποθετημένες οι στάσεις των μέσων μαζικής μεταφοράς, ξηλωμένες και μετακινημένες από τις αρχικές τους θέσεις (αφήνοντας νέα τραύματα στα υπάρχοντα πεζοδρόμια). Μα πώς να περπατήσεις μέσα στο λιοπύρι, πάνω στην πυρωμένη πρασινοκίτρινη ασφαλτο, δίπλα στις εξατμίσεις των αυτοκινήτων, τις σφυρίχτρες των τροχονόμων και τα σιχτιρίσματα των οδηγών; Ίσως, αργά τη νύχτα, οπότε τα φωσφορίζοντα, ριγέ, πλαστικά κολωνάκια της οδικής σήμανσης θα υποδεικνύουν την οριογραμμή μεταξύ των εποχούμενων και των πεζών.

Εαφνικά, θυμήθηκα τους δρόμους και τα μονοπάτια του Πικιώνη στην Ακρόπολη, αυτή την αριστοτεχνική διαμόρφωση περιπάτου. Αλλά και η νεότερη πεζοδρόμηση της Αρεοπαγίτου, τα μπετονένια δάπεδα της Πλατείας Νέας Σμύρνης, τους κυβόλιθους της Τεχνόπολης στο Γκάζι, τις διαμορφώσεις του Πάρκου του Αναύρου στον Βόλο, τα καλύτεριμα της παλιάς πόλης της Ξάνθης και τόσα άλλα. Αυτά είναι πραγματικά δάπεδα για πεζούς, με υλικότητα, με το φυσικό τους χρώμα, με κλίμακα και ευχάριστη υφή και, βέβαια, μακριά από τα αυτοκίνητα και τη βοή του σφύζοντος κέντρου. Πώς είναι δυνατόν να ονομάζεται «Περίπατος» (και, μάλιστα, «Μεγάλος»), το μονότονο βάδισμα πάνω σε ένα υπόστρωμα προορισμένο για αυτοκίνητα, δίπλα σε αυτά, πασαλειμμένο με χρώματα σε βάρβαρες αποχρώσεις; (και ιδιαιτέρως «ευάλωτα», αν κρίνουμε

από την πρόωρα βρωμερή εικόνα όσων τμημάτων δέχονται έντονη καταπόνηση, κυρίως στις διασταυρώσεις).

Εν τω μεταξύ, τα υφιστάμενα, και δυστυχώς ασυντήρητα, πεζοδρόμια της Πανεπιστημίου, και φαρδιά είναι (εξασφαλίζοντας την πλέον άνετη κυκλοφορία των περιπατητών), και στρωμένα με κοκκινωπές τσιμεντόπλακες, και κατά μήκος τους διαθέτουν αρκετά δέντρα για σκιά. Δέντρα, που φυτρώνουν από τη γη και όχι μέσα από ζαρντινιέρες ειδικών προδιαγραφών (βάρους ενός τόνου και προικισμένες με φοίνικες, όπως δείχνουν τα φωτορεαλιστικά). Ένας ποδηλατόδρομος θα αρκούσε.

Έφτασα έξω από την πρώην οικία Σλήμαν, με την πρασινοκίτρινη λωρίδα να πλησιάζει επικίνδυνα το κατώφλι της, αποσπώντας το βλέμμα από την εξαιρετική, λεπταίσθητη πρόσοψη του Τσίλλερ.

Δεν θα πω άλλα. Το συνολικό εγχείρημα -χωρίς να μπαίνω στο δίλημμα αν θα κάνει την πόλη λειτουργικότερη, ελκυστικότερη, πιο προσοδοφόρα, με ελεύθερο ή ελεγχόμενο κέντρο κ.λπ. κ.λπ.-, εφαρμοζόμενο πρωτίστως με σωφροσύνη και καλό γούστο, ίσως να αποκτούσε νόημα. Όμως, οι ανερμάτιστες αποφάσεις, η βιασύνη, η προχειρότητα, οι κακοτεχνίες δεν είναι παρά τα δείγματα ενός ακόμη φτιασιδώματος (μετά τους παραδοσιακούς φανοστάτες, τα χιαστί κάγκελα και τα λογής λογής συντριβάνια), μιας ακόμη πληγής στο σώμα της πόλης, μιας ακόμη κηλίδας στην οπτική καθημερινότητά μας. Γι' αυτό και δεν μπορώ να πιστέψω ότι για όλα αυτά ευθύνονται ειδικοί μελετητές, αρχιτέκτονες και σύμβουλοι. Η φύση των επιλογών δείχνει ότι όλα γίνονται στο πόδι, συγκυριακά, δήθεν, χωρίς αναφορές και πρότυπα, αλλά με περισσή αποφασιστικότητα και διάθεση «τακτοποίησης» των εκκρεμοτήτων. Και οι πολίτες; Μετά το καταλάγιασμα των πρώτων αντιδράσεων, θα οδηγηθούν εντέχνως (ψυχολογία και χειραγώγηση των μαζών, δεν το λέγαμε κάποτε;) στην αποδοχή και αυτού του «έργου πνοής», αποκτώντας, τελικά, μια ιδιότυπη ανοσία της αγέλης, αυτήν έναντι στην κακογουστιά και τη χυδαιότητα (εξάλλου, και η πρόσφατη κατάργηση των καλλιτεχνικών μαθημάτων μια τέτοια «προοπτική» δεν δείχνει να υποστηρίζει;).

Καλό σας Περίπατο!